

V torek, šetrtek in soboto izhaja in velja v Mariboru brez pošiljanja na doma za vse leto 8 gl. — k. za pol leta . . . 4 . . . za četr leta . . . 2 . . . 20 . . .

Po pošti:
 Za vse leto 10 gl. — k.
 za pol leta . . . 5 . . .
 za četr leta 2 . . . 60 . . .

Vrednisto in opravništvo je na stolnem trgu (Dom-platz) hiša št. 184.

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniła:
 Za navadno dvostopno vrsto se plačuje 6 kr., če se tiska škrat, 5 kr., če se tiska škrat, 4 kr., če se tiska škrat večje pisemne se plačuje po prostoru.

Za vsak tisek je plačati kolek (štempelj) za 30 k.

Rokopisi se ne vračajo, dopisi naj se blagovoljno frankejo.

Slovinci in Hrvati.

Od Radgone pa tje do Reke, na daljini morebiti kakošnih štiridesetih milj se mejita dva naroda: slovenski in hrvaški. Rame poleg ramena, život poleg života, tako stojita ta dva naroda drug poleg drugega v vsakdajnem občeni že več nego trinajst stoletij na tem zemljišči. Istega roda in mleka, iste matere in krvi, istega jezika, če tudi razrečnega, vidimo ta dva bratovska naroda v zgodovini večkrat v vzajemno obrambo zedinjena in zvezana; ko je prečila oboema ista sila, ista nevarnost, složila sta se in zedinila, rekli bi, kakor v jedno telo. Složna in zedinjena sta še vsakokrat občo nevarnost odstranila. Tacih zvez med njima sicer ni bilo vsakega stoletja, ali vendar jih je bilo, kakor bomo povedali kasneje.

Zraven tega se pa tudi ne more tajiti, da sta ta dva naroda v zasebnih zadevah le malokdaj narala drug za drugega, in hodila večidel vsak svojo politično pot, nebrinó se za pota sorodnega sosedu. Tako so Hrvati za svojstvenc slovenske zadeve še precej mlačni, pa tudi mi Slovenci se v svojstveno hrvaških zadevah še premalo čutimo zanimane. Da v potrjenje tega le nekaj malega opomnimo. Ko bi bilo slovensko poslanstvo mesto v državnem zboru sedelo rajše doma, in se po izgledu bratov Čehov na djanski način držalo federalističnega načela, a ne celo s svojim glasovanjem potrjevalo dualistične državine osnove, bilo bi tako postopanje za narodno stranko na Hrvaškem pri zadnjih volitvah za hrvaški zbor neprecenljiva moralična pripomoč. Iz ust jako razboritega Hrvata smo čuli mnenje, da bi bil v tem slučaju hrvaški narod brž ko ne poslal anti-dualistično večino v svoj deželni zbor, in če bi že ne bil rešen federalizem, vsaj ne bi bila slovanska in celo jugoslovanska solidarnost tako daleč propala. Ali merodajni krogi slovenski za to niso spoznanja imeli, kakor ga pogubljajo že tudi v drugih slov. naroda se tikajočih zadevah. Tako naš Hrvat!

Nasprotno bi bili tudi Hrvati v zadnjih svojih zborih, mesto da so se izključljivo stavili na svoje zgodovinsko pravo bolje pogodili sebi in nam, ko bi bili kakor leta 1848. razvili bandero narodnosti, bandero jugoslovanstva, in poklicali od ene strani nas Slovence, od druge brate Srbe pod to bandero. Z veseljem bi jim bili vsaj mi Slovenci priskočili. Njim in nam bi bilo pomagano. Njihova in naša akcija bi bila moč in veljavo zadobila. Vsi vkup pod enim banderom bi bili politična peza, ki pravi: noli me tangerere! tako pa smo vsak zase politične ničle na dualistični steni. —

Hrvati so zmiraj le veliko hrvaško državo v mislih imeli, ter hoteli pod hrvaško imé vse ono subsumirati, kar je Dr. Gaj pod ilirskem imenom razumeval. In kaj je bil temu nasledek? Ta, da so Hrvati sami sebe in s tem tudi nas izolirali, da so svojo in našo akcijo pohabili. Oni niso mislili na to, da bi bili vse nas Slovence vtelovali v svojo državno telo, katero so si hoteli ustanoviti; zahtevali so Kranjsko le do Krke, Istro do Raše in od Štajarske staro-celjsko županijo. Če bi se jim bilo to privolilo, bili bi mi Slovenci južni Poljaki, razsekani pri živem telesu. Hrvati! ali zahtevajte celo Slovenijo tje do Belaka, ali pa nič; nas je že tako malo, da se dalje deliti ne pustimo.

Nočemo Hrvatom odrekati pravice do posebne avtonomne države. Vsak pravnik, ki bi ocenjeval njih državnopravne pravice, moral bi se prepričati, da so njih pravice ne le ravnovažne, ampak še stareje od onih pravic, ktere zagotovljajo magjarom njih suvereno državo. Današnji časi so pa žali Bog! taki, da ima v državnih zadevah le tisti pravico, kdor ima zraven pravice tudi toliko moči, da si more svojo pravico tudi braniti. V dialektičnih disputacijah, v duplikah in replikah se da marsikaj dokazati, kar se v praktičnem življenju brez djanske moči izvršiti ne da! Djanska moč pa leži v masah, v gromadah (množini), v številu stanovnikov, v veličini zemlje. V politiki ne gre Bog vedi kaj staviti na listine in karkoli je na njih zapisanega. Take listine se denes slovesno podpisujejo, na nje se prisega, Te deum poje itd., jutri pa že odpade nekoliko paragrafov iz njih, in tako vsaki dan nekaj, dokler jim ostane le še naslov in morebiti — zgodovinski spomin.

Stare listine se nam vidijo v današnjih naših državnih zadevah to, kar so razvaline starega gradu sredi novomodičnega mesta. Dajmo te stare listine zgodopiscem, dajmo jih jezikoslovcem, položimo jih v arhive, a ne na zelene mize naših parlamentov; tu jim ni pravega mesta!

Da se da brez listin kaj prida doseči, kaže nam naša bližna sosesčina. Ali so se Italijani, ali so se Nemci na temelji in s pomočjo starih listin zedinili in tako rešili svoje narodno življenje pretečega propada? Ali ni le oživljena ideja narodnosti iz njihovih storišča to, kar so.

Pa tudi tega ne moremo razumeti, kako bi mogel narod, ki ima cele fascikelne listin popisanih z vsakovrstnimi starimi pravicami in privilegiji, kako bi mogel tak narod več in boljih pravic ineti do samouprave, do svobode in samotlnosti, kakor narod, ki takih

Listek.

Objektivna kritika.

Velik pisatelj govori te važne, gotovo tencega premisleka vredne besede: „uljudnost ni dolžnost, in kdor je neuljuden, še nikakor ni grob; ali na korist mnogih odkritosrčen biti, to je dolžnost — in dolžnost je celó odkritosrčen biti z nevarnostjo, da se ti morda utegne očitati neobtesanost in hudobnost“. — Te važne besede je izrekel zdrav, odkrit, pošten in krepak značaj; izrekel jih je Lessing, ktefemu se vendar zdaj več ne očitá, da je bil zarobljen, — dasitudi se mi zdi, da je človeku bolje biti zarobljenemu, nego nezarobljenemu, ali beseda zarobljen danes med nami nikogar več z belim krulhom ne pita, ampak ž njo se pita vsak, kdor na pr. o tem ali onem pesniku govori, pa je tako nesramno predrzen, da se ne ogiblje „bobove slame“ ali „v mehko kuhanih jajc“ itd., akoravno je vse to po božjih in človeških postavah nedolžna stvar.

Če se vrnemo k Lessingu, vemo, da je bil ravno on osobam, s kterimi je imel svoje kritične opravke, tako grozovito neusmiljen, da bi naše po ženski sezidane tenkočutnike zadelo vsaj 10 mrtudov, ako bi se jim le sanjalo, da se jim sanja, da jih čaka samo tisočni del teh neobtesanosti, kakor bi Lessingovo kritikovanje gotovo imenovali, in kakor so ga imenovali tudi sami njegovi vrstniki, posebno tisti, s kterimi se je kedaj srečal v kakih tesnih ulicah. Ali se je pa Lessing brigal za vse to? Njegove poprejšnje besede dovolj pričajo, da ne, a pričajo tudi to, da se ni treba za to brigati nikomur, kdor se pošteno bori, ter vé, kam namerja, kakor se je Lessing pošteno in samosvestno boril zoper krive misli in načela svojega veka, ter ni pobijal samo teh načel, ampak tudi — in celo najrajše — same zastopnike teh načel. Zakaj ga svet današnji dan več ne imenuje neobtesanca? Zato ne, ker so ž njim vred pomrli vsi tisti, ktere je sklela njegova v šest pramenov spletena šiba, a njegova sijanja zmaga je prerodila slovstvo celega velicega naroda v Evropi.

Ali pa ta slavni mož ni poleg vsega tega morda vendar bil trdosrčen, hudoben človek? — Gotovo ne trdosrčnejši od zdravnika, kateri bolniku vzame zob ali celó eno roko ali nogo, da škode ne trpi vse telo; kajti ni vsak hudoben, niti trdosrčen, kdor se hudoben ali trdosrčen zdi preprosti slepoti, ktera za dva nosa pred seboj več ne loči stolpa od drevesa.

Kar vemo o Lessingu, to velja o vsaki polemiki pri vsacem narodu, toraj tudi pri nežnih Slovenceh, kterim grenke znojne kaplje na čelu zbirajo tu nedolžni klicaji, tam še nedolžna bobova slama. Kedar mine 100 in še nekaj let, ter nas današnjih ljudi ne bodo nobenega več na tem grešnem svetu, morda tudi „Novice“, „Glasnika“, „Danice“, Primorca“, „Slovenskega Naroda“ in „Gospodarja“, celó „Domovine“ morda ne, ter se naše vse zdanje razmere spremené tako ali drugače, takrat utegne kak moder potomec v svojem vrtnju in preiskovanju priti morda tudi do tega, kar smo mi v današnjih in zadnjih časih modrega mislili, prekanjenega govorili, zvitega pisali ali delali; utegne priti do smešnega „parlamentarnega jezika“, o kterem se je pred nekoliko leti tako resno govorilo, celó tako resno pisalo, čeravno nihčg prav na tanko ni vedel, kakšna zver je ta jezik; utegne priti do desetletne (če stvar dobro poteče) neumrjčnosti, ktero „Novice“ svojim izvoljenkom delé, nekteremu z mernikom, onemu z korcem, drugemu z žlico, tretjemu z naprstkom; utegne priti do vrlih slovenskih zvončenoscev, kterim se klicaji zde prokleta razžalitev, a trdilo, da jim je v njih političnem apostolstvu plača prva stvar, samo nedolžna šala; utegne priti na slovenski politični: ali bi? ali ne bi? — utegne priti do vseh naših zmešanih misli o narodni bodočnosti, in do našega doslednega zaviranja vsacega svobodnega slovenskega časopisa, kteri ne izhaja iz teh ali teh rok; utegne priti sploh do slovenskega prizadevanja, kteremu se v celoti dobra namera ne dá kratiti, čegar izvrševanje pa je dostikrat tako, kakor bi kdo konja na voz posajal a sam sebe vprezal; utegne priti celó do grozovitega klepetanja ubogih slovenskih zob od kritike, ktere se 10krat bolj bojimo, nego 100 Beustov in 150 krvavih stegen, da toraj kakor bogatinec v peklú, vedno hripavo kri-

popisanih fascikelnov nima. Vemo sicer, da nas kdo zavrne na Magjare, češ da so oni na temelji starih svojih napisanih pravic dosegli, kar imajo.

Za Magjare to pripoznamo, da je na času in primerno staviti se na temelj starih listin in braniti se iz tega stališča. Zato ker bi se po načelu narodnosti njih veliki magjarorsag stisnol v celo tesne meje. Sicer tudi to ni res, da so oni zato vse dosegli, ker so se postavili na temelj svojih historičnih pravic. Kar imajo, to jim je dala Sadova, to jim je dala onemogla in oslabela Avstrija, ker jim ni več odrekati mogla, kar bi si bili sicer sami vzeli! Pa Magjarji imajo tudi to skušnjo še prestati, kako se bodo na temelji svojih historičnih pravic obranili ideje narodnosti, ki jim vsaki dan silneje na vrata trka. — Čeli so svoje historično pravo z narodnim pravom v sklad spravili, ter se tako z dvojnimi orožjem brané. Ali pri nas Jugoslovanih okoliščine niso po tem. Če hočemo mi **solidarno** v politiki delovati, zamoremo to le na temelji narodnosti storiti in si kaj vspela obetati. Hrvati! podajte nam toraj bratovsko roko, mi jo bomo z obema rokama sprejeli! Storite z nami dušno zvezo kakoršno smo že kedaj imeli, in zmaga lo naša. V slučajih pa, da bi Avstriji zvonajni ali notrajni sovražnik protil, bomo tako združeni, kakor smo že večkrat djansko pokazali, nje naj prvi, naj čvrsteji brambovci. (D. d.)

Naša društva.

(Matica slovenska.) Dne 16. t. m. je imel odbor svojo X. sejo pri kateri stala nasočna razum ljubljanskih odbornikov gg. Trstenjak in grof Barbo. Pristopilo je od zadnje seje 64 udov, tako da šteje glavna knjiga 1364 udov.

V natisu je že knjiga „Slovenski Štajar“ ktere prvi del izide še letos; za natis priredjen je „Letopis i k oledar“; pričakuje se kmalu rokopis „olikani Slovenec“.

Rokopis Vodnikovih pesmi je kupil odbor v javni dražbi po knjigarji Wagnerji, in se bodo tiskale „Vodnikove pesmi“ po nasvetu g. dr. Bleiweisa v 2500 iztisih. Uredovanje in kritično ubiranje pesmi je izročeno g. Levstiku. „Srbsko-hrvaška-slovenska slovnica“ se je izročila gosp. profesor Žepiču. Rokopis „olikane Slovenca“ se izroči v presojo gg. Trstenjaku, Cigaletu in dr. Pogačarju, zarad „slovenskega atlanta“ kterege se izdado 3 zemljevidi letos, namreč ozemlje, Evropa in Avstrija, sprejela se je ponudba bibliografičnega ustava v Hildsburgshausa in bode izhajal atlant v obliki velicega Mayerjevega atlanta.

Knjige, ktere je Matica zarubila pri Wagnerji in na dražbi kupila, naj se predajo kolikor jih ni sposobnih za matičino knjižnico. Po blagajnikovem sporočilu znaša premoženje Matice v obligacijah in gotovem 30.711 gl. 57 kr., in k temu je šteti še Debeljakova zapuščina. Po proračunu se sme izdati za tekoče leto 2347 gl. 57 kr., od prejšnjih let je ostalo 1931 gl. 90 kr., tedaj sme Matica potrositi to leto 4279 gl. 47 kr., čeravno pravilno stroški ne smejo presegati 3000 gl. na leto, dokler ni 40.000 glavnice, misli blagajnik, da je tukaj drugače, ker se je prejšna leta manj izdalo, kakor bi se smelo, in je tedaj za zdaj več ostalo. Izdalo se je letos že 1161 gl. 56 kr., od kterih gre pa še nekaj na račun za lanske knjige, tedaj ostane še 3117 gl. 90 kr., ktere sme Matica izdati to leto.

čimo: ohladite nas z objektivno kritiko, druge nečemo!“ ter vso priporočano objektivnost pozabivši sami vendar z veliko osobno strastjo iz plevelnega zelnika dozdanih plesnjivih načel srdito zapodimo s kamnom in ocepkom vsacega, kdor se drzne drugače misliti, nego ukazujejo tisti, kteri načela „štemplajo“, ter napadamo celo vrednike takih časopisov, kteri prinesó resnico, bodi si o kaceem pesniškem ponošenem klobuku, ali o kakšnem političnem ogoljenem fraku: in kaj bode tega modrega potomca sodba o vsem tem? (Dalje prih.)

● slovaškem narodnem pesemstvu sploh, posebno pa srbskem.

(Dalje.)

Narodno pesemstvo ni enako razširjeno po vseh krajinah, v kterih stanujejo Srbi. Po Bosni, Eregovini in Črni gori se nahajajo skoraj pri vsaki hiši „gusle“, prost in primitiven nastroj z eno struno, s kterim se spremlja petje; znamenje, da se tudi narodne junaške pesmi prav pogostoma pojó. Redko se tú nahaja mož, ki ne bi znal na gosle igrati; še celo deca in ženske to umevajo.

Manj jih je že za Savo in Donavo; vendar se sme reči, da ima tú vsaka vas po jedne „gusle“. V Sremu in Banatu pojó le še slepci narodne junaške pesmi. Koder pa nimajo junaških pesem, imajo ženskih dovolj.

Vidi se tedaj, da junaška pesem bolj po goratih krajih živi, kamor še celo nič ni segla zapadna omika in koder ni še pregnala junaškega duha, ki od nekaj tódi veje. Stara šega tukaj ni dala še dosihmal ženskim, lju-bezen slavečim pesmam prilike, da bi se bile razširile po teh krajinah. Po tej šegi, ki je sploh iztočna, so ločeni mladenčci od deklet in le malokdaj občujejo z njimi.

Kamor pa so kolikaj segli zapadni nagledi o ženstvu, t. j. v severno-bosenskih in južno-dalmatinskih mestih, ter v krajinah za Savo in Donavo, pojó se češče te ženske pesmi. Bulgari, vzhodni sosedje Srbov, nimajo toliko

O „latinski čitanki“ Žepičevi in „latinski slovnici“ Ladisl. Horvatovi poročá g. profesor Šolar. Knjigi naj bi gg. pisatelja po opombah presojevalcev še nekaj malo popravila, ter tako uredila, da bi se ena na drugo opirale; slovnica naj bi se potem dala koj v natis, vadbená knjiga pa o priliki.

Dr. Costa je zoper tiskanje šolskih knjig, ki niso sploh za ljudstvo zanimive, kar latinska slovnica gotovo ni. Slovenski jezik žalibog ni še upeljan v šolah, in z izdajo tacih knjig trosijo se denarji, ki bi bili potrebni za obče koristne stvari. Matičen namen ni izdajati šolskih knjig, dosti je, če si ona proti primerni nagradi dobi od pisateljev za tisk pripravnih rokopisov, ktere izda lahko v pripravnem času.

Trstenjak želi da bi se izdala vsaj vsako leto po ena šolska knjiga, da se nam ne bode moglo vedno očitati, da nimamo nič šolskih knjig. Dalje se vdeležujejo v razgovoru gg. Marn, Costa, Šolar in dr. Bleiweis. Šolske knjige brez slovenskega jezika v šoli nimajo podlage. Kdaj se bo oživel §. 19. v šolah, tega ne vemo. On vendar ne vidi, da bi dr. Costov predlog nasprotoval g. Šolarji, ker Costa je zato, da se oskrbijo rokopisi. Trstenjak hoče vedeti varovan princip, da Matica izdaja tudi šolske knjige. Dr. Costa ni zoper ta princip, alitukaj ne gre za princip, temveč za specijelno knjigo, za latinsko slovnico in čitanko. Po debati, ki se traja nekaj časa, se sklene: Da se rokopisa dasta g. pisateljama v omenjeno popravo, ter da je Matica volje prevzeti tako popravljena in uređjena rokopisa proti primerni nagradi, da je izda o pripravnem času. O vprašanji zarad nasvetovane izdaje „naučnega slovnika“, ktero nasvetuje odsek za izdavanje knjig in ktero stvar želi ta odsek predložiti občnemu zboru, začne se dolga razprava. Pismeno naznanja svoje mnenje g. Svetec, da se izdaja slovnika kakor bi bil kristen odloži, ker je mnogo potrebnejših stvari. G. Erjavec piše, da pri veliki koristi, ktero bi donášal slovník, zdi se mu vendar delo jako težavno ali nemogoče, če se popred ne izda znanstvena terminologija, ktero on za izdajo priporočá. Na tej podlagi še le bo moč zidavati.

G. Cigale piše v enakem smislu ter želi odlok odložiti vsaj tako dolgo, da bode končan česki slovník, ki je zdaj pri črki S.

Dr. Costa pravi, da ukjub tem razodetim nasprotnim mnenjem je ta stvar tako važna, da naj se na vsak način dene na dnevni red občnega zbora. Odborova naloga je, da ne vrže te stvari pod klop, temveč da jo stavi pred občni zbor. Zdaj naj se začnejo delati priprave, in v nasvetu je povedano tudi, kako naj se to stori. Morda bo treba več let preden pride prvi vezek na svitlo, ali resno se je treba prijeti dela. Trstenjak je tega mnenja, da je prezgodaj za izdajo takega slovnika. Dr. Bleiweis omeni, da ravno zarad velike važnosti, ktero ima ta stvar, jo odbor želi stavljeno pred občni zbor. Konečno se sklene po daljnem razgovoru, da se nasvet o dseka za izdavanje knjig predloži občnemu zboru.

Premenjena pravila, kakor jih misli odbor predložiti občnemu zboru, se potrdijo po kratkem razgovoru en bloc. O nekterih pri tej priliki omenjenih stvareh prihodnjé kaj več.

„Slovenskega Štajarja“ se natisne kakor krajskega in koroškega vojvodstva 2000 iztisov, tedaj 700 iztisov čez število udov. Cena bode nizka, da si delo vsak lahko kupi. Zemljevida pa ne more dovoliti odbor glede na velike stroške in ker imajo Matičini udje uže v rokah Kozlerjev zemljevid. Honorar odloči se tudi pri tej knjigi kakor po navadi 20 gl. za tiskano polo.

G. knjižničar Vavru naznani, da je g. Dr. Vojska podaril Matici 248 vezkov knjig, izmed kterih je več pedagogičnih, ki naj bi se darovale št. Jakobski mestni šoli, in nektere gimnazialni biblioteki. Odbor izreče svojo zahvalo g. dr. Vojsku, ter dovoli da se darujejo primerne knjige omenjenim ustanovam.

narodnih junaških pesmi in še teh nekoliko, kar jih imajo, dobili so od Srbov. Pojó namreč o predmetih srbske zgodovine.

Ravno takih predmetov ima mnogo hrvaških narodnih pesmi, kar priča, da so se iz prva rodile med Srbi. Je pa tudi mnogo takih, ki pojó o predmetih hrvaške zgodovine, ki so tedaj popolnoma lastnina hrvaškega naroda.

Nektere srbske pesmi so gotovo zelo stare, ker se v njih omenjajo mitologične osebe, toda s plutimi, iz kerščanstva povzetimi imeni. Zopet pa je tudi takih pesmi, ki opevajo dogodbe naj novejših časov, kar živo priča, da Srbom še ni minola doba epičnemu pesemstvu ugodna. Le kadar se narod razdeli na več stanov, in se navzamejo viši stanovi tuje omike in tujega duha, tedaj prestane narodna jednota razločevaje prosto ljudstvo od omikanih ljudi, le tedaj neha doba pevanja junaških pesmi.

O večem delu Srbstva moremo reči, da ni še narod razcepljen po stanovih. Plemsta tam ni, in ga brž ko ne nikdar ni bilo. Le više zmoglosti dajejo posameznim višo čast. Sploh se da o vsem Slovanstvu reči, da iz prva ni poznalo plemstva, ter da so mu je vrinoli Grmani in Romani.

Petje narodnih pesmi pa pri Srbih ni morebiti izključljiva lastnost posebnih narodnih pesnikov. Vsak Srbini jih zna več ali manj, nekteri jih znajo po 50, celo po 100, in nikdo se ne sramuje peti jih in spremljati z „guslami“, če je tudi med višimi častniki.

Narodnih pesmi pa narveč razširjujejo slepci in hajduki. Po teh deželah namreč beračijo le slepci, ki prepevajo posebno pri cerkvenih svečanostih pred cerkvami svoje junaške pesmi in prejemajo zato milodare. V krajih, kjer je izginola junaška pesem, prepevajo slepci posebno neke legendam podobne pesmi. Ti pa nimajo tiste veljave in imenitosti, ktero imajo slepi pevci junaških pesmi, slednji celo svoje pohlevnejše tovarše zaničujejo in črez rame gledajo.

(K. d.)

